

ANY 175 – Pillanatképek a Nyomda életéből

Novotny Erzsébet

Az ANY Biztonsági Nyomda Nyilvános Részvénytársaság története 175 évvel ezelőtt kezdődött, amikor a bécsi állami nyomda, a Kaiserlich-Königlichen Hof- und Staatsdruckerei 1851-ben megnyitotta temesvári fiálálját. A Nyomda a temesvári várban a Helytartótanács épületében kapott helyet.

A nyomógépek, a betűkészlet és a szakemberek nagy része is a bécsi nyomdából érkezett. Őt magasnyomtató gyorssajtójával, kőnyomtató sajtójával, betűöntődjével, könyvkötészetével, valamint 75 fős létszámával a város legnagyobb nyomdái közé tartozott.

Feladata az akkor közvetlenül az osztrák korona alá került Szerb Vajdaság és Temesvári Bán-

Alois Auer, a k.k. Hof- und Staatsdruckerei igazgatója, a biztonsági nyomtatáshoz alkalmazott autolasztikai eljárás szabadalmaztatója

Haupt-Repertorium über das Landes-Regierungsblatt für die serbische Wojwodschafft und das temeser Banat, Temesvár, 1859 (a temesvári nyomda terméke, Pénzügyminisztérium Szakkönyvtára)

Levélezet autolasztikai alnyomatú osztrák és magyar illetékbélyeg

ság nyomtatványellátása volt, a terület népességéhez igazodva négy nyelven. A biztonságos és kibocsátásig titkos követelményeknek megfelelően közigazgatási nyomtatványokat, hirdetményeket, valamint hivatalos lapokat gyártottak.

A kiegyezés után az önállóvá vált Magyar Királyi Pénzügyminisztérium az alapjaitól változtatta meg az ország finansziális rendszerét. A földadó pontos beszedéséhez önálló kataszteri felmérést

Az első magyar gyártású postabélyeg, 1871. Minta-laprészlet (Pénzügyminisztérium Szakkönyvtára)

végzett. A felmérés adatai alapján az adó megállapítására alkalmas térképeket és felmérési lapokat adtak ki. A térképek sokszorosítását Bauer Norbert térképész vezetésével az 1868-ban létrehozott Magyar Királyi Kataszteri Könyomda Intézet és Térképtár végezte.

A Minisztérium szükségesnek tartotta a közgazgatási és pénzügyi nyomtatványainak saját nyomdában történő előállítását is, ezért az 1869. január 12-i 68.825. sz. pénzügyminiszteri rendelettel, bécsi mintára, a temesvári nyomda felszerelésének, betűkészletének és munkatársainak részbeni átvételével hozták létre az intézményt. A Magyar Királyi Államnyomda a

Jelzálogos úrbéri váltásági kötvény, 1874

M. k. kamatos pénztári-jegy, 1872

Italmérési jog kártalanítására kamatozó adómentes kötvény, 1890

budai Várban, a Nándor (ma Kapisztrán) tér 1. alatti épületben kezdte meg működését. Vezetője Zawadowski Vazul volt. Az épület átépítésére és a Nyomda korszerűsítésére 1869–1871 között rendkívüli keretet biztosított a költségvetés.

A Pénzügyminisztérium az állami ügyintézés díjának lerovására szolgáló illetékbélyegek kiadását is elhatározta. A feladattal a Kataszteri Könyomda igazgatóját bízta meg. Szervezésében 1869-ben bélyeggyártáshoz szükséges gépeket és nyomóformákat vettek át a bécsi Staatsdruckereitől, emellett a bélyeggyártás technológiáját is megtanulhatták.

Az erőforrások jobb kihasználása érdekében 1870. március 9-én elrendelték a Kataszteri Könyomda és az Államnyomda egyesítését, igazgatója Bauer Norbert lett. Zawadowski műtani vezetőként a magasnyomó üzemrészt igazgatta. Az egyesítéssel kibővített Államnyomda megkapta az Országház utca 33. számú épületet. Engedélyt

kaptak további személyzet felvételére és szakképzésre is, mert a feladatok megkivánták, hogy az ott dolgozók a nyomdászszakma minden területére kiterjedő ismeretekkel rendelkezzenek.

Az egyesített Államnyomda szervezete három fő egységre tagozódott. A Hitelosztályon az értékcikkek metszetnyomtatással és magasnyomtatással állították elő. Ott készültek az illetékbélyegek, a Magyar Királyi Pénztárjegyek, a különböző kincstárjegyek, állami kötelezvények, járadékkölcsönjegyek, osztálysorsjegyek, váltóúrlapok, a hazai és külföldi szállítások fuvarlevelei, szivar- és dohánycsomagoló zárjegyek és a postabélyegek is. A Térképészeti osztályon a kataszteri térképeket készítették litográfiai eljárással, a Könyvnyomdai osztályon magasnyomtatással gyártották az állami költségvetést és indoklását, a zárszámadásokat, a fontosabb törvényjavaslatokat, az 1874-től kiadott Pénzügyi Közlönyt, továbbá a Magyar Államvasutak menetrendjeit is.

Az Államnyomda hazai és külföldi szakmai elismertségre, hírnévre Péchy Imre negyedszá-

Szemléleti képek az elemi első oktatáshoz, 1878, oldaltér. A kötet neves művészek, Than Mór, Orlay Soma, Greguss János és mások litográfiáit tartalmazza

Földmívelési térkép, részlet, 1895

Dohánycsomagolás, amely a dohányilleték lerovását is igazolja

zados igazgatása idején tett szert, aki 1873-tól vezette a Nyomdát. A cég végleges belső szervezetének és termékszerkezetének kiépítése, magas színvonalú nyomtatványok, bélyegek és értékcikkek mellett, bel- és külföldi megjelenés és elismertség jelezték eredményes irányítói tevékenységét.

Az 1900. december 15-én kelt 101.522/1900. számú pénzügyminisztériumi rendelet új szervezetet és ügyrendet állapított meg az Állami Nyomda részére. Az anyagok és termékek szigorú elszámolásának ellenőrzéséről a pénzügyminiszter ellenőrzőbiztosok által gondoskodott.

Az Állami Nyomda külső megrendelést ritkán, és csak akkor fogadhatott el, ha a megrendelő termékének előállításához kizárólag az Állami Nyomdában meglévő szigorú biztonsági és ellenőrzési rendszerre volt szüksége. Ennek megfelelően a termékportfólió zömét a pénzügyi adminisztrációhoz szükséges nyomtatványok, értékpapírok, csekkek, a kataszteri térképek, közlekedési menetjegyek, fuvarlevelek, valamint a postabélyegek és postai értékcikkek tették ki. A Nyomda bevételei a századforduló után is folyamatosan emelkedtek, nyeresége az első világháború éveit kivéve szintén nőtt. A világháború finanszírozásához a kormányzat különféle államadóssági és hadikölcsön-kötvényeket bocsátott ki, megjelentek azok a nyomtatványok is, amelyek a háborús gazdaság folyamatainak adminisztrációjához voltak szükségesek.

A világháború után Magyarország pénzügyileg is teljesen önállóvá vált. A Nyomdában kaptak felülnyomtatást a még használatban lévő közös

10 koronás államjegy, 1920

Egész-sorsjegy állami sorsjátékra, 1931

bankjegyek, majd itt nyomtatták az első magyar államjegyek kisebb címleteit is. Továbbra is készültek a pénzügyi nyomtatványok, értékpapírok, a posta számára a bélyegek és más nyomtatványok.

A harmincas évek elején a gazdasági válság a nyomdászatot sem kímélte. Az Állami Nyomdában áttértek a napi hat óra munkaidőre, a béréket 25 százalékkal vették vissza. A háborús évek során a katonai és politikai megrendelések révén kisebb konjunktúrát élt át a cég.

1939-ben a Magyar Királyi Állami Nyomdát „igénybe nem vett hadiüzemmé” nyilvánították. A közvetlen háborús termelésben nem vett részt, de egy jól elkülönített katonai szedőtermet ki kellett alakítania és egy nyomdai részleget vidéken kellett üzemeltetnie. Ennek megfelelően a

Magyar Királyság személyazonossági és utazási igazolvány

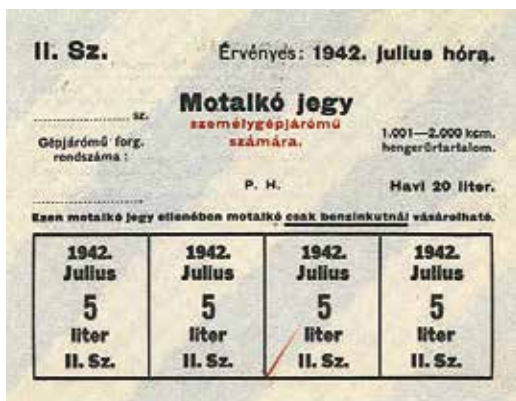

Magyar Királyság Állami Kötelezvény, 1931

Nyomda a visszacsatolt területek nyomtatvány-szükségletének ellátására, és az ezekbe a régiókba szánt hivatalos lapok nyomtatására Ungváron állított fel kirendeltséget.

Hadiüzemmé 1942-ben nyilvánították az Állami Nyomdát. Munkát csak az irányító parancsnokság engedélyével vállalhatott el a cég vezetése, az ő engedélyük volt szükséges még a szabadságok kiadásához is. Az egyre növekvő nyomtatványigény mellett új termékek is megjelentek. Itt készültek például a Közlétási Hivatal nyomtatványai: az egész országban használatos élelmszerjegyek és üzemanyagjegyek.

A budai vár ostroma alatt a Nyomda is jelentős károkat szenvedett. Az újjáépítési munkák során az emberek példamutató gyorsasággal hozták

Motalkó jegy, 1942

rendbe az üzem, javították meg a sérült gépeket, hogy mielőbb megindulhasson a munka. Áram híján a munkások eleinte kézi erővel működtették a nyomógépeket.

A háború utáni helyreállítás a korlátozott lehe-

Kenyérpótjegy testi munkások részére, 1945

tőségek miatt nem volt gyors, de a gépek üzembe helyezésével megérkeztek a megrendelések is. Megmaradtak a posta és vasút igényeinek megfelelő nyomtatványok, a Pénzügyminisztérium ügyviteli és pénzügyi nyomtatványai, a sorsjegyek és a lapok egy része.

A hiperinfláció a Nyomdát is érintette, a forint bevezetéséig egyre rosszabb minőségű papíron nagy mennyiségű adójegy, bélyeg került forgalomba a pénzügyminisztériumi kiadványok mellett. 1947-től új feladatot is kapott a Nyomda: a választási anyagok – szavazócédulák, plakátok, egyéb nyomtatványok – előállítását.

1948-ban a nyomdát „államosították”. A Pénzügyminisztérium kötelékéből átkerült az Iparügyi Minisztériumhoz, majd annak átszervezése után a Könnyűipari Minisztériumhoz. A három- és öt éves tervek szerint, részben módosított port-

Adójegy, 1946

fólióval működött tovább. A tervutasításnak megfelelően a szavazólapoktól a könyveken, folyóiratokon, illeték- és postabélyegeken, ügyviteli nyomtatványokon át a képeskönyvekig, társasjátékokig mindenféle terméket gyártott. Többször elnyerte az Élüzem díjat.

Az első nagyobb beruházások lehetővé tették a totószelvények, majd csomagolóanyagok és a lottószelvények gyártását is. 1957-ben új ofszet- és íves mélynyomó gépeket szereztek be. Ezzel a beruházással a kapacitás növekedése mellett a minőség is javult: megjelenhettek a többszín-

Totóreklám, 1952

nyomtatású bélyegek. Az 1950-es évek végétől megindult az exportbélyegek gyártása. Az Állami Nyomdát világviszonylatban a második helyre sorolták a nagy bélyegnyomó nyomdák között. A következő jelentős beruházásra egy új termék megjelenése teremtett igényt. A totó és a lottó után 1967-ben a hazai borítékos sorsjegyek előállításával is megbízták a nyomdát.

A pásztói gyáregység belépése 1974-től az ügyviteli nyomtatványok területén járult hozzá a piaci részesedés növeléséhez.

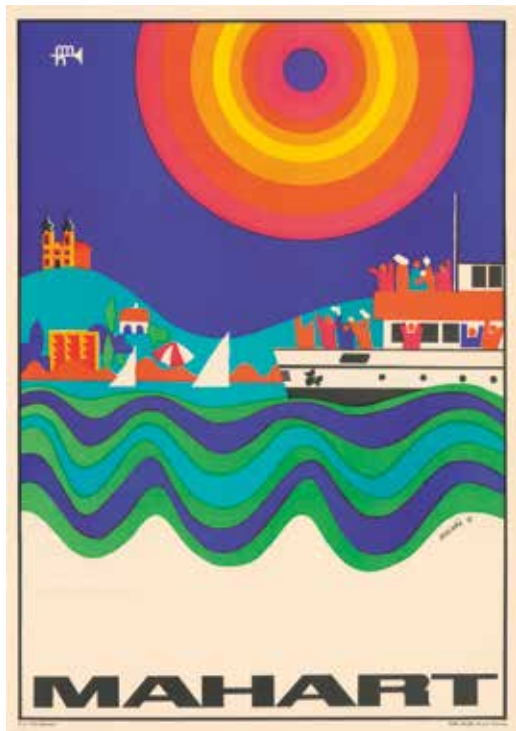
1977-ben a totó- és a lottószelvények gyártásához két speciális kikészítő egységgel ellátott, kombinált nyomógépet állítottak üzembe, ezzel

Édességsomagolások, 1960-as évek

lehetővé vált a játék különböző típusainak gyártása. A négyévenkénti képviselőválasztási anyagok – szavazócédulák, plakátok, egyéb nyomtatványok – előállítása a magasnyomó-gépterem gépeinek cseréjét igényelte. Itt készültek a főleg műszaki témájú szaklapok is. A bélyegek, csomagolóanyagok, italcímkék, képes-levelezőlapok, folyóiratok gyártásához új ofszetgépeket szerez-

Bélyegek a világ minden tájáról

MAHART plakát, 1969

tek be. A minőség javult, a termelékenység nőtt, piacképesebbé vált a cég.

A nyomóforma-készítés korszerűsítésére az 1980-as években került sor. Bevezették a fényszedés technológiáját, az ofszetlemez-készítéshez programvezérlésű ismétlő-másoló berendezést sze-

Az Állami Nyomda alapításának 150. évfordulójára kiadott postabélyeg. Kass János grafikusművész bélyegterve, 2001

Termékek a közelmúltból

reztek be. A nyomtatási kapacitás nagy teljesítményű négy színnyomó ofszetgépekkel bővült. A fotómechanikai eljárás helyett 1989-ben lépett üzembe egy elektronikus színbontó berendezés a hozzá tartozó képfeldolgozó egységgel. Teljesen megújult a mélynyomó formakészítés, új mélynyomó rotációs gépet is üzembe állítottak. Színes kiadványokat, folyóiratokat, könyveket, címkéket, csomagolóanyagokat és bélyegeket gyártottak. Az utóbbit exportra is.

1993-ban a nyomdát is privatizálták. Ez együtt járt egy új üzleti stratégia kialakításával és telephely-változtatással. A budai Várnegyed után

Okmányminta-kollekció, 2026

1994-ben Kőbányán folytatta tovább tevékenységét. A SZÜV Leporellő Nyomda gépparkjának átvételével és üzemeltetésével új piaci lehetőségek nyíltak, leporelló és nyomtatvány üzletággal bővült a termékportfólió. Nyomtatványüzletet nyitottak, internetes áruházat működtettek.

1997-ben tőkebevonásra került sor, amely lehetőséget adott egy új termékcsoport, a műanyag-kártya-gyártás és -megszemélyesítés bevezetésére. 2000-től chipes kártya gyártására is alkalmassá vált az üzem. Az egyre korszerűbbé váló kártyagyártó üzem új termékpiacot nyitott, az okmány-kártyák és komplex kártyaszolgáltatások a vállalat egyik meghatározó területévé váltak.

Értékcikkek, okmányok, 2025-2026

A 2005-ös tőzsdei bevezetés stabil alapot teremtett a növekedéshez és a nemzetközi terjeszkedéshez. Az export szerepe folyamatosan erősödik: az ANY termékei ma már több mint hatvan országba jutnak el; az útlevélek, okmányok és biztonsági megoldások a külpiazi növekedés meghatározó motorjai.

Az elmúlt években a Nyomda a hagyományos biztonsági nyomtatásból komplex rendszer megoldásokat kínálól nemzetközi szereplővé fejlődött. A fizikai dokumentumok, kártyák és útlevélek mellett egyre nagyobb szerepet kapnak a digitális és hibrid azonosítási megoldások, amelyek összekapcsolják a kézzelfogható biztonságot a digitális hitelesítés világával.

FORRÁSOK

Auer, A.: Der polygraphische Apparat der Wiener k.k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1853

Utasítás a Magyar Királyi Állami Nyomda számára, a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium rendeletével, Budapest, 1901

Stamprech, F.: 175 Jahre Österreichische Staatsdruckerei, Wien, 1979

Jáni István és Novotny Erzsébet nyomdatörténeti kéziratai

